Journal of Theory & Practice in Curriculum
Vol.20 (10); 2023, 425-472

دو فصلنامهٔ نظریه و عمل در برنامهٔ درسی
سال دهم، شمارهٔ ۲۰، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، ۴۷۲-۴۲۵

اثربخشی شیوه‌های تدریس قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی بر یادگیری مفاهیم میراث ناملموس موزه توسط دانش‌آموزان دبستانی[۱]

The Effect of Storytelling Teaching Methods and Creative Participatory Demonstration on Learning the Concepts of the Museum's Intangible Heritage by Primary School Students

اعظم صفی پور[۲]، رضا افهمی[۳]، مرجان کیان[۴]

A.Safipur, R. Afhami, M. Kian

چکیده: این مقاله با هدف سنجش اثربخشی سه روش سخنرانی، قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی در یادگیری آموزش میراث ناملموس همچون مفاهیم گاهشماری با تمرکز بر جشن‌ها و مراسم ایرانی بر دانش‌آموزان سوم ابتدایی موزه تماشاگه زمان تهران انجام شد.روش پژوهش، شبه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون و جامعه آماری دانش‌آموزان دبستانی پایه سوم ابتدایی بازدیدکننده موزه بوده‌اند که از این جامعه آماری۹۰ دانش‌آموز دختر و پسر به روش تصادفی ساده در قالب آزمایش(گروه سخنرانی به عنوان گروه گواه و دو گروه قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی به عنوان گروه آزمایش) مورد مقایسه قرار گرفتند.در تجزیه و – تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش از تحلیل واریانس بین گروهی دو عاملی استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان داد نمایش خلاق مشارکتی بیشترین و سخنرانی کمترین اثر را بر یادگیری میراث ناملموس بر دانش‌آموزان دارد. همچنین روش قصه‌گویی بر دختران و نمایش خلاق مشارکتی بر پسران در این زمینه بیشترین اثربخشی را دارد.

واژگان کلیدی: آموزش غیررسمی(موزه)، میراث ناملموس، قصه‌گویی، نمایش خلاق مشارکتی.

Abstract : The purpose of this article is to evaluate the effectiveness of three methods of lecturing, storytelling and creative participation in learning spiritual heritage education such as chronological concepts focusing on Iranian celebrations and ceremonies for third grade students of Tehran Spectacular Museum. Exam and post-test and the statistical population of all primary school students visited the museum. From this statistical population,90 male and female students were randomly selected in the form of experiments (lecture group as a control group and two groups of storytelling and creative participatory drama as Experimental groups) were compared. Two-factor analysis of variance was used to analyze the data and test the research hypotheses.The results of this study showed that there is a difference between the three methods of teaching storytelling, participatory creative acting and lecturing on learning intangible heritage (Calendar). There is also a difference between girls and boys in learning intangible heritage (Calendar).

Keywords: Museum Education, Intangible Heritage, Storytelling,Creative Participatory Demonstration , Museum

---

[۱] – این مقاله مستخرج از رساله دکتری اعظم صفی پور با عنوان "طراحی و اعتبار سنجی الگوی آموزش میراث معنوی در موزه‌ها" در دانشگاه تربیت مدرس انجام شده است. تاریخ دریافت:۱۴۰۰/۱۱/۳۰- تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۸

[۲] دانشجوی دکتری *دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس* ، تهران، ایران ، رایانامه:a.safipoor@gmail.com

[۳] دانشیار *دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس*، تهران، ایران ، رایانامه:*afhami@modares.ac.ir*

[۴] دانشیار *گروه مطالعات برنامه ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی*، تهران، ایران ، رایانامه: kian@khu.ac.ir

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

مقدمه و بیان مساله

امروزه موزه‌ها از مراکز مهم آموزش فرهنگ، دانش و علم می‌باشند. طبق بیست و دومین اساسنامه مجمع عمومی ایکوم در وین، اتریش، که در سال۲۰۰۷ به تصویب رسید، موزه چنین تعریف شده: موسسه‌ای است غیر انتفاعی و دائمی، در خدمت جامعه و توسعه آن، که به روی عموم گشوده است و به منظور آموزش، پژوهش و التذاذ، میراث ملموس و ناملموس انسان و محیط زیستش را در آن گرداوری و حفاظت می‌کند و از طریق پژوهش و برقراری ارتباط به نمایش می‌گذارد.(ایکوم[1]،۲۰۰۷) تفاوت تعریف فوق از موزه با تعاریف پیش از آن در گنجاندن میراث ناملموس[2] است. چنانکه میراث ناملموس به معنای اقدام‌ها، نمایش‌ها، ابرازها، دانش، مهارت‌ها و همچنین ابزار، اشیا، مصنوعات دستی و فضاهای فرهنگی مرتبط با آنهاست که جوامع، گروه‌ها و در برخی موارد افراد، آنها را به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می‌شناسند. میراث فرهنگی ناملموس که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود، مدام توسط جوامع و گروه‌ها در پاسخ به محیط، طبیعت و تاریخ آن‌ها مجددا ایجاد می‌شود و حس هویت و استمرار را برایشان به ارمغان می‌آورد و بدین ترتیب احترام به تنوع فرهنگی و خلاقیت بشری را گسترش می‌دهد.

میراث فرهنگی ناملموس، در سایر موارد در عرصه های ذیل نمودار می‌شود: الف) سنت‌ها و اصطلاحات شفاهی، از جمله زبان به عنوان وسیله‌ای برای میراث فرهنگی ناملموس؛ ب) هنرهای نمایشی؛ پ) اقدامات اجتماعی، آیین‌ها و رویدادهای جشن؛ ت) دانش و عملکرد در مورد طبیعت و کیهان؛ ث) مهارت در هنرهای دستی سنتی.(کنوانسیون ۲۰۰۳ یونسکو) بناها، محوطه‌های تاریخی و اثار موزه‌ای نمونه‌هایی از میراث فرهنگی ملموس است که به شکل مادی، قابل مشاهده و در دسترس می‌باشد. موزه های شی محور که تعداد قابل توجهی نیز هستند بر پایه اثر موزه ای آموزش لازم

[1] - ICOM
[2] - Intangible Heritage

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

را به مخاطب ارائه می کنند. آموزش از وظایف اساسی موزه است. موزه‌ها در درجه اول موسسات آموزشی هستند. آنچه آنها را به نهادهای عمومی برای حفظ فرهنگ تبدیل می‌کند، کار آموزشی آنهاست.(هین[1]،۲۰۱۵) چنانکه بگفته هوپر-گرینهیل[2](۲۰۰۱) در قرن نوزدهم، آموزش از اهداف موزه محسوب می‌شود و در سال‌های اخیر، آموزش موزه، علاقه رو به رشد قابل‌توجهی کسب کرده‌است.(داردانو[3]،۲۰۱۱) برخی از نظریه پردازان حوزه آموزش در موزه بر این باور هستند که موزه‌ها برای یادگیری طراحی می‌شوند. (تیشمن[4]،۲۰۰۵) و بر همین اساس بازدیدهای هدفمند از موزه نقش موثری در آموزش مکمل خواهد داشت، چنانکه بازدید گروههای مدارس از موزه‌ها می‌تواند به عنوان یک فعالیت مکمل و فوق برنامه در عمق بخشی به یادگیری و توجه به نیازها و استعدادها و علایق ملی و فردی انجام پذیرد (درزی رامندی و همکاران، ۱۳۹۸).

از همین رو امروزه موزه‌ها تحولات بسیاری یافته‌اند و در حال حاضر برنامه‌های نوآورانه و تعاملی زیادی در موزه‌ها موجود است. فرصت‌های یادگیری که شامل تجربیات احساسی، زیبایی شناختی و تعاملی است، جایگزین "تدریس" شده است. به همین دلیل مطالعات(گریفین[5]،۲۰۱۱) و (رنی[6] و همکارانش، ۱۹۹۵) نشان می‌دهد بازدید از مراکز علوم و فناوری موجب افزایش علاقه‌مندی دانش‌آموزان به آموختن علم و دانش می‌شود و یادگیری آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین فالک[7] عقیده دارد تعاملات اجتماعی از نتایج سفرهای میدانی مدارس است. اگر به این سفرها حرمت نهاده و برجسته شوند، می‌توانند منافع آموزشی فزاینده‌ای داشته باشند. (فالک،۱۳۹٦) اندرسون نیز در مطالعه خود گزارش کرد که پس از بازدید از موزه و مراکز علمی، میزان درک دانش‌آموزان از علم تغییر پیدا می‌کند. (یوسفی و همکاران، ۱۳۹٤) در نتیجه،

[1] - Hein
[2] - Hooper -Greenhill
[3] - Dardanou
[4] - Tishman
[5] - Griffin
[6] - Rennie et al.,
[7] - Falk

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

بهره‌گیری از روش‌های کارامد در جهت یادگیری بهتر در موزه ضرورتی است که امروزه بیش از گذشته در آموزش دانش‌آموزان احساس می‌شود. بویژه درباره آموزش میراث ناملموس که وجهی مادی نداشته و فهم آن برای دانش‌آموزان مشکل است. از اینرو برای آموزش موضوعات انتزاعی، در موزه باید شرایطی فراهم شود که یادگیرنده به درک عمیق روابط پدیدهها و چگونگی حل معضلات آن نائل شود. (صابری، ۱۳۹۰)

از همین رو موزه به عنوان یک فضای هنری، فرهنگی و علمی و به منزله یک مرکز غیررسمی آموزشی در کنار مدارس نقش موثری در یاگیری دارد و موزه‌ها همگام با رشد و پیشرفت کشورها در امر آموزش روند صعودی داشتند(داردانو ،۲۰۱۱). به طوری که در اسناد برنامه درسی ملی کشورهای استرالیا، کانادا، ایران و ایرلند بازدید از فضاهای هنری مورد تاکید قرار گرفته است. (جواهری‌پور و همکاران،۱۴۰۰) برای همین بسیاری از موزه‌های جهان در حال بررسی و غنی‌سازی اجتماعی و نقش آموزشی خود با پیگیری سیاست‌های آموزشی و فرهنگی مولد هستند.

بنابراین در قرن بیستم موزه‌ها به تدریج به عنوان محیط‌های آموزشی نقش برجسته‌ای یافتند. در اوایل دهه ۱۹۹۰، نقش آموزشی موزه‌ها با تمرکز بر جمع‌آوری اشیاء و استفاده از مجموعه‌های فعلی برای اهداف آموزشی بیشتر مورد تاکید قرار گرفت (هوپر-گرینهیل، ۲۰۰۷)،(هین،۲۰۰٤). از همین‌رو دهه ۱۹۷۰ تعدادی از محققان نحوه تأثیر نظریه‌های آموزشی بر عملکرد موزه‌ها را مبنی بر این که چگونه روشهای آموزشی می‌توانند بر یادگیری در موزه‌ها نقش داشته باشند را مورد بررسی و پژوهش قرار دادند. (دیویس و گاردنر[1]، ۱۹۹۳؛ هین، ۱۹۹۸؛ هوپر-گرینهیل، ۱۹۹۱؛ ماتیوسن[2]،۲۰۰٦) دیدگاه‌های یادگیری در موزه به سرعت در چهار دهه اخیر توسعه یافته است و هر کدام

[1] - Davis & Gardner
[2] - Mathewson

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

با رویکردهای آموزشی شیوه خاصی را پیشنهاد داده‌اند. (دی‌باکر[1] و همکاران،۲۰۱٤) از اینرو به کارگیری روش‌های مختلف به منظور آموزش مطلوب همراه با تجربیاتی بود که توانست بهترین شیوه‌ها را در یادگیری موثر مخاطب بخصوص دانش‌آموزان ابتدایی ارائه نمایند. در نتیجه، بهره‌گیری از شیوه‌های جدید آموزش همچون اکتشافی، تعاملی، نمایش خلاق، قصه‌گویی و غیره باعث شده موزه‌ها محدود به شیوه سنتی نباشند و از روشهای به روز و کارامد پیروی کنند. از جمله شیوه‌های موثر در آموزش موزه، شیوه مشارکتی است. بهره‌گیری از شیوه آموزش مشارکتی در یک پروژه یادگیری چند رشته-ای در سراسر موزه‌های کشور دانمارک شامل ۲٦ موزه(هنر، تاریخ، فرهنگ و طبیعی) نشان داد که این روش به عنوان یک عامل کلیدی در توسعه موزه می‌تواند شایستگی‌های آموزشی مربیان را در موزه تقویت کند و نتایج مطلوب آموزشی را بر مخاطبین همراه داشته باشد(سلیگمن[2] ،۲۰۱٤). روش موثر دیگر قصه‌گویی است که پژوهش دیگری در موزه ملی اندونزی نشان داد که چگونه قصه‌گویی برای جلب توجه عموم به میراث فرهنگی تاثیر می‌گذارد. با بررسی یافته‌ها از طریق نظرسنجی، اکثر بازدیدکنندگان در درجه اول از طریق داستان‌سرایی جذب موزه شده‌اند (سرجوت-موجو[3]،۲۰۱۵). همچنین پروژه چِس[4] از کارهای موفق در حوزه قصه‌گویی به منظور یادگیری میراث فرهنگی در موزه‌ها است. چِس به معنای تجربیات میراث فرهنگی از طریق تعاملات اجتماعی، شخصی و قصه‌گویی در موزه اطلاق می‌شود. فعالیتهایی که در جریان یک قصه‌گویی یکپارچه ادغام می‌شود و تاثیرگذار هستند. این شیو در موزه آکروپلیس یونان و شهر فضا فرانسه پیاده سازی و مورد مطالعه قرار گرفت (کتیفوری[5] و همکاران،۲۰۱٤). در موردی مشابه پوجل[6] و همکارانش به موضوع شخصی‌سازی

[1] - De Backer et al.,
[2] - Seligmann
[3] - Soerjoatmodjo
[4] -CHESS
[5] - Katifori et al.,
[6] - Pujol

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

قصه‌گویی دیجیتالی تعاملی در موزه‌های باستان‌شناسی پرداختند و بر این باور بودند که از طریق ساختارهای ترکیبی بر مبنای قصه‌گویی با مخاطبین موزه می‌توان ارتباط برقرار نمود.(پوجل و همکارانش، ۲۰۱٤) نتایج قصه‌گویی در موزه‌های هنر دلاویر، موزه هنر و تاریخ سانتا کروز، موزه هنر آسیایی و موزه مونموث به عنوان روشی برای برقراری ارتباط با مخاطب مورد استفاده قرار می‌گیرد. این موزه‌ها مأموریت خود را که آموزش است از طریق قصه‌گویی با نشان دادن چگونگی گرد هم آوردن جوامع نشان می‌دهند.(ترینکوف[1]، ۲۰۱۵). ویژگیهای منحصر به فرد ذاتی در داستانهای اشیا، موجب درک تکنیک‌های موثر داستان‌سرایی معاصر در موزه می‌شود (استوارت[2]، ۲۰۱۳) که نقش مهمی در یادگیری دانش‌آموزان دارد.

از دیگر روشهای موثر در یادگیری دانش‌آموزان شیوه نمایش خلاق است که در موزه‌های جهان مورد استفاده می باشد، یادگیری موثر می‌تواند با استفاده از تکنیک‌های نمایش خلاق در موزه و کارگاه محقق شود چنین فعالیتهایی دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا در هر مرحله مشارکت فعال داشته باشند. بنابراین موجب افزایش کنجکاوی و علاقه به درس می‌شود(کزانر و التینتس[3]، ۲۰۱۸). استراتژی‌های مبتنی بر نمایش می تواند تعامل بازدیدکنندگان جوان در موزه را افزایش دهد(کنت[4]، ۲۰۱۸). مربیان موزه در موزه‌های هنر معاصر ویتنی در امریکا از طریق تجربه دست اولی که دارند اغلب به جای یک معلم نقش تسهیل کننده را ایفا می‌کنند، سوالات باز را مطرح می‌کنند و فعالیت‌هایی را ارائه می‌دهند که از مشارکت و اشتیاق دانش‌آموزان برای یادگیری بیشتر حمایت می‌کند (ستین[5]، ۲۰۱۲). رویکرد نمایشی برای یادگیری معنادار، خلاقیت، پیشرفت شخصی و اجتماعی در داخل یا خارج از کلاس به ویژه در موزه از اهمیت

[1] - Trinkoff
[2] - Stuart
[3] - Kozaner & Altintaş
[4] - Kent
[5] - Stein

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

زیادی برخوردار است(کاراجیانی و پاپادوپولوس[1]، ۲۰۱۹). در شمال قبرس موزه‌ها به عنوان ابزاری مهم برای اهداف آموزشی در نظر گرفته می‌شود که با استفاده از روش-های نمایشی به آموزش می‌پردازند. معلمان آموزش‌های کاربردی را به منظور درک و یادگیری در آموزش موزه از این طریق انتقال می‌دهند(روسو و توپدال[2]، ۲۰۱٤). این باور مطرح شده است که مشارکت خلاقانه در آموزش موزه برای ارتباط شخصی و حیاتی با هنر بصری ضروری است. نمایش یک ابزار پویا و قدرتمند برای حمایت از این مشارکت خلاقانه در موزه است (گشفت[3]، ۲۰۱۱). یکی دیگر از پروژه‌های آموزشی موفق در موزه‌ها در کشور ترکیه اجرا شد. آموزش میراث فرهنگی با هدف افزایش آگاهی از طریق نمایش خلاق در مسجد جامع بورسا ترکیه بر دانش‌آموزان کلاس نهم نشانگر موفقیت این پروژه بود (کیلیکاسلان و آکتومسک[4]،۲۰۲۰) .همچنین نتایج یک پژوهش درباره نحوه آموزش میراث ناملموس در ترکیه نشان می‌دهد، معلمان بر این باورند که نمایش خلاق می‌تواند در آموزش میراث فرهنگی ناملموس موثر باشد(یالچینکایا[5]، ۲۰۱۵). استفاده از روشهای هنری در آموزش میراث فرهنگی نقش مفید و موثری در موزه‌های مختلف دنیا داشته است.

بهره‌گیری از روش‌های کارامد در جهت یادگیری بهتر در موزه ضرورتی است که امروزه بیش از گذشته در آموزش دانش‌آموزان دبستانی احساس می‌شود. موزه‌های زیادی در سال‌های اخیر در کشور تاسیس شده‌اند اما بیشتر این موزه‌ها همچنان همان جنبه نمایش آثار را مد نظر داشته و بر ضرورت نحوه آموزش صحیح و آزمودن روشهای آموزشی جدید در کنار مدارس کم کاری می‌کنند. دو مشکل اساسی در سیستم آموزشی موزه‌های ایران عبارتند: ۱- بازدیدهای محدود، نامنظم و اغلب بدون هدف و برنامه از موزه؛ حال آنکه در برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱، یکی از

[1] - Karagianni & Papadopoulos
[2] - Ruso & Topdal
[3] - Genshaft
[4] - Kilicaslan & Aktumsek
[5] - Yalçınkaya

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

حوزه‌های آموزش و پرورش به یادگیری فرهنگ و هنر اختصاص دارد. این حوزه از یادگیری به دنبال درک معنا و روابط بین پدیده‌ها، زیبایی‌شناسی و درک نشانه‌های جمال الهی و زیبایی‌شناسی در زمینه فرهنگی جامعه (شامل نمادها، آداب و رسوم، ارزش‌ها و اسطوره‌ها) و حفظ و تعالی آن است(خسروی مشیزی و همکاران، ۱۳۹۸)که در موزه قابل اجرا و کاربردی است.

۲- عدم بکارگیری از شیوه‌های جدید آموزشی، از مجموع موزه‌های مختلف همچون باستانشناسی، هنر، علوم و فناوری، تاریخ طبیعی می‌توان گفت موزه‌های علوم و فناوری متناسب با ماهیتی که دارند کمتر از شیوه سنتی استفاده می‌کنند. این موزه‌ها با ایجاد علاقه و ارتقای دانش عمومی نسبت به علم و فناوری فضایی فعال برای گروههای سنی مختلف از جمله دانش‌آموزان ابتدایی فراهم می‌کنند که با استفاده از ابزارهای تعاملی آنان را در امر یادگیری سهیم نموده و به تجربیات خوبی در حوزه علم و تکنولوژی هدایت می‌کنند. اما در غالب موزه‌ها شیوه سخنرانی همچنان بر موزه‌های کشور حاکم است و کمتر موزه‌ای را می‌توان دید که شیوه‌های جدیدی مانند اکتشافی، قصه‌گویی، نمایش خلاق که منجر به یادگیری می‌شود را به کار گرفته باشد.

پیشینه تحقیق

مطالعات بسیاری نشان می‌دهد که بازدیدکنندگان به منظور یادگیری به موزه می‌روند(هوپر-گرینهیل و موسوری[1]، ۲۰۰۲). عمده نظریات در حوزه آموزش که در ارتباط با یادگیری در موزه ارائه شده‌اند مربوط به هوپر-گرینهیل، جورج هین، فالک و دیرکینگ[2] می‌باشد. پیش از این نیز دیویی و پیاژه نظراتی در این حوزه داشته‌اند.

جان دیویی یکی از اولین کسانی است که از اهمیت موزه‌ها در آموزش و پرورش در کتاب مدرسه و جامعه ۱۸۹۹ سخن گفته است. همچنین مشاهده شده است که محتوای آموزشی در زمان دیویی در موزه‌های مختلف آمریکا توسعه یافته و به کار

[1] - Greenhill & Muosuori
[2] - Falk & Deirking

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

گرفته شده است. از جمله آنها می‌توان به موزه کودکان بروکلین در سال ۱۸۹۹ و موزه نیوآرک (در ۱۹۰۹ تا ۱۹۲۹ خدمت کرد) اشاره کرد. از همین رو الگوهای آموزشی تعداد زیادی از موزه‌ها در این دوره و بویژه موزه کودکان بروکلین تحت تأثیر نظریه‌های پیشرو تربیتی قرار گرفت(هین،۲۰۰٤)(دیلماک[1]،۲۰۱٦). دیویی به ارزش آموزشی قدرتمند موزه پی برده بود. او نقش اصلی را به موزه‌ها، به عنوان اجزای تجربی تجربیات خام در نظریه آموزشی خود اختصاص داد و از بازدید دانش‌آموزان از موزه‌ها بهره زیادی برد. دیویی عقیده دارد که موزه‌ها باید به طور مداوم فعالیت‌های خود را بر اساس معیار ارتباط با زندگی واقعی مورد آزمایش قرار دهند تا از مفید بودن مستمر آنها برای جامعه اطمینان حاصل شود (هوارد و فرین[2]،۲۰۱۲). او همچنین مخالف روش سنتی یعنی سخنرانی در موزه بود. در نتیجه مربیان و مدیران موزه‌های قرن بیستم ایده‌های دیویی را به کار گرفتند و از فلسفه آموزش موزه بر اساس جنبش آموزش پیشرو حمایت کردند که برای نمایشگاه‌ها و عملکرد آموزشی فعلی اهمیت دارد.(هین، ۲۰۰٤) معلمان و راهنمایان موزه‌ای که از شیوه آموزشی دیویی پیروی می‌کنند نباید پشت تریبون بایستند و به دانش‌آموزان بگویند که چه چیزی را بدانند و چگونه فکر کنند. دیویی از آنچه او "آموزش سنتی" می‌نامید دوری می‌کرد(هوارد و فرین، ۲۰۱۲). این امر موجب شد که استفاده از شیوه‌های هنرمندانه و به روز در آموزش موزه ایجاد گردد که می‌تواند موجب تسهیل فرایند یادگیری شود. گرین(۱۹۸٤) بر اهمیت مواجهه مستقیم دانش‌آموزان با آثار هنری و نقش معلمان در تسهیل این تجربیات همچنین قدرت هنرها در توانمندسازی دانش‌آموزان تاکید می‌کند(لوران اپل[3]، ۲۰۱۲). پیاژه نیز معتقد بود که بچه‌ها وقتی بهترین کار را یاد می‌گیرند که خودشان واقعاً کار را انجام می‌دهند و درک خود را از آنچه اتفاق می‌افتد ایجاد می‌کنند، به جای این که توسط بزرگسالان توضیح داده شود. از همین رو مربیان موزه در موزه‌های هنر معاصر از طریق

[1] - Dilmac
[2] - Howard & Ferrin
[3] - Lauren Appel

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

تجربه دست اولی که دارند اغلب نقش تسهیل کننده را به جای یک معلم ایفا می‌کنند، سوالات باز را مطرح می‌کنند و فعالیت‌هایی را ارائه می‌دهند که از مشارکت و اشتیاق دانش‌آموزان برای یادگیری بیشتر حمایت می‌کند(ستین، ۲۰۱۲). هین(۱۹۹۵) از نظریه‌پردازان مهم در حوزه آموزش موزه است. او چهار نوع موزه و به تبع آن چهار نوع رویکرد آموزشی را در موزه تعریف می‌کند که عبارتند: رویکرد سنتی، رویکرد اکتشافی، رویکرد رفتاری، رویکرد ساخت‌گرایی (کریمی،۱۳۹۲) فالک و دیرکینگ نیز از نظریه‌پردازان دیگر در این زمینه به عوامل تاثیرگذار در یادگیری موزه می‌پردازند و مدل تجربه تعاملی را مطرح نمودند.(میرقدر، ۱۳۹٤) نمونه ای از تحقیقات انجام شده در این زمینه در دو جدول ۱و ۲ دیده می‌شود.

جدول شماره ۱- مطالعات خارجی مرتبط با آموزش در موزه

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
تاثیر برنامه کاری بازدیدکنندگان بر یادگیری موزه	فالک و همکاران۱۹۹۸	مقاله	افزایش یادگیری بازدیدکنندگان با اجرای برنامه‌های مختلف بازدید در موزه
پژوهش در زمینه یادگیری در موزه ها و گالری ها ۱۹۹۰-۱۹۹۹	هوپر-گرینهیل و موسوری۲۰۰۲	کتاب	بررسی پژوهش های مربوط به یادگیری در موزه های مختلف در سالهای ۱۹۹۰-۱۹۹۹
تجارب موزه کودکان: شناخت	اندرسون[1] و	مقاله	تاثیر بازی و قصه بر یادگیری

[1] - Anderson

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
واسطه های قدرتمند یادگیری	همکاران۲۰۰۲		کودکان در موزه
شی اصیل؟ دیدگاه کودکان	ایوانز، مول و پولینگ۲۰۰۲	مقاله	ایجاد چارچوبی برای درک چگونگی رویکرد کودکان به دنیای اشیاء موزه‌ای
جان دیویی و آموزش موزه	هین۲۰۰٤	مقاله	بررسی آموزشی نظریه دیویی در موزه
آموزش در موزه	هین۲۰۰٦	مقاله	تعریف آموزش در موزه و نظریه‌های مرتبط
برقراری ارتباط میان تئاتر و هنرهای بصری: نقش کارشناسان تئاتر کاربردی در یک موزه هنرهای زیبا	گنشفت[1]۲۰۱۱	پایان‌نامه	استفاده از تکنیک‌های تئاتر و آموزش مبتنی بر نمایش در محیط موزه هنرهای تجسمی
هم فکری با کودکان: تجربه موزه	دوکت و همکاران۲۰۱۱	مقاله	بررسی تعامل و ارتباط با کودک در موزه
شیوه قصه‌گویی معاصر: نگاهی به داستانهای اشیاء موزه هنر پورتلند	استوارت۲۰۱۳	پایان‌نامه	ویژگیهای منحصر به فرد ذاتی در داستانهای اشیا، و درک تکنیک‌های موثر داستانسرایی معاصر در موزه
چس: تجربه داستان سرایی شخصی در موزه‌ها	کتیفوری و همکاران۲۰۱٤	مقاله	تاثیر قصه‌گویی در موزه‌ها
شخصی‌سازی داستان‌سرایی دیجیتال تعاملی در موزه‌های باستان‌شناسی	پوجل و همکاران ۲۰۱٤	مقاله	به کارگیری روش شخصی‌سازی قصه‌گویی دیجیتالی تعاملی در موزه‌ها

[1] - Genshaft

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
استفاده از موزه‌ها برای اهداف آموزشی با استفاده از روش نمایشی	روسو و توپدال ۲۰۱٤	مقاله	استفاده معلمان از روش نمایش جهت آموزش دانش آموزان در موزه
تئوری دموکراتیک آموزش موزه	هین۲۰۱۵	مقاله	طرح کلی نظریه آموزش مترقی با نمونه‌هایی از برنامه‌های آموزشی دموکراتیک در موزه‌ها
یادگیری کودکان	کینگ۲۰۱۵	مقاله	تاثیر موزه بواسطه تجربه بر بهبود یادگیری کودکان
قصه‌گویی در موزه‌های هنر	ترینکوف ۲۰۱۵	پایان‌نامه	قصه‌گویی به عنوان روشی برای برقراری ارتباط با مخاطب
مطالعه نمایش خلاق درباره میراث فرهنگی ناملموس: سنت های عروسی ترکیه	یالچینکایا ۲۰۱۵	مقاله	آموزش میراث ناملموس از طریق نمایش
پشت سر گذاشتن مدل سخنرانی: آموزش در موزه هنر کلمبوس	وگت[1]۲۰۱٦	پایان نامه	تغییر موثر مدل سخنرانی به یک مدل پرسشگری در موزه
تجسم اجرایی و آموزش موزه: کاوش در یادگیری حرفه ای مبتنی بر نمایشنامه با مربیان موزه	کنت۲۰۱۸	پایان نامه	تعامل بازدیدکنندگان جوان مبتنی بر نمایش در موزه

[1] -Vogt

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
موزه میراث فرهنگی ناملموس در ترکیه	آدیگوزل و دولگر۲۰۱۸	مقاله	ارائه روشهایی برای آموزش موزه میراث فرهنگی ناملموس در موزه
دیدگاه‌های دانش‌آموزان در کارگاه موزه مجسمه‌های زنده	کزانر و التینتس ۲۰۱۸	مقاله	استفاده از نمایش خلاق و برگزاری کارگاه در موزه باعث یادگیری موثر و مشارکت دانش‌آموزان
چارچوب DiStoMusInq :داستان سرایی دیجیتال برای یادگیری موزه مبتنی بر تحقیق دانش‌آموزان	سیویلتیدو[1] ۲۰۱۹	پایان نامه	تاثیر مثبت آموزش دانش‌آموزان در موزه مبتنی بر قصه‌گویی دیجیتال بر پایه پرسش طراحی شده
توسعه اجتماعی از طریق داستان سرایی در سایت ها و موزه های میراث.	ابراهیم[2] ۲۰۱۹	مقاله	قصه‌گویی در موزه‌ها باعث تقویت مهارت‌های نوشتاری شنیداری مخاطب
تجربه موزه از طریق پرس و جو	کاراجیانی و پاپادوپولوس ۲۰۱۹	مقاله	اهمیت رویکردهای نمایشی برای یادگیری معنادار، خلاقیت، پیشرفت شخصی و اجتماعی در داخل یا خارج از کلاس
اگر این دیوارها بتوانند صحبت کنند: بهترین شیوه‌ها برای قصه‌گویی در خانه	گاستون[3] ۲۰۱۹	پایان نامه	بررسی نقش قصه و موزه-های خانه‌های تاریخی در در ایالات متحده

[1] - Tsiviltidou
[2] - Ibrahim
[3] -Gaston

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
موزه‌های تاریخی			
روش نمایش خلاق در آموزش میراث فرهنگی: مسجد جامع بورسا	کیلیکاسلان و آکتومسک۲۰۲۰	مقاله	آموزش میراث فرهنگی از طریق نمایش خلاق باعث افزایش آگاهی مخاطب

جدول شماره ۲- مطالعات داخلی مرتبط با آموزش در موزه

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
آموزش فلسفه به کودکان در موزه‌های تعاملی علم	ملیحه صابری نجف آبادی ۱۳۹۰	مقاله	معرفی موزه‌های تعاملی و رابطه آن با برنامه آموزش فلسفه به کودکان و اهداف و ارزش های مندرج در آن
آموزش و انگیزش در موزه‌های علوم و فناوری	بنی هاشمی و خسروی۱۳۹۲	مقاله	معرفی موزه علوم و نقش آنها در یادگیری فعال و مقایسه موزه های علوم در جهان و ایران
اثربخشی بازی و قصه‌گویی بر افزایش خلاقیت کودکان	رادبخش و همکاران۱۳۹۲	مقاله	تاثیر بازی و قصه‌گویی بر افزایش خلاقیت دانش‌آموزان
بررسی عوامل موثر بر یادگیری از اشیاء سفالین در موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران	معصومه کریمی۱۳۹۲	پایان نامه	فرایند یادگیری شیءمحور در موزه با هدف، شناخت عوامل موثر بر یادگیری از اشیاء سفالین در موزه

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
تدوین الگوی استراتژی‌های آموزش و یادگیری در موزه به منظور ارتقاء تجربه مخاطب و توسعه گردشگری دانش محور	لیلا میرقدر۱۳۹٤	پایان نامه	شناسایی مولفه‌های آموزش و یادگیری در موزه، ارائه الگوی استراتژی آموزش و یادگیری در موزه به منظور توسعه گردشگری آموزشی
ضرورت ایجاد موزه علم و فناوری به عنوان یک تکنیک آموزشی ماندگار	یوسفی و همکاران۱۳۹٤	مقاله	بررسی ساختار، اهداف و دستاوردهای موزه علم و فناوری
مقایسه تاثیر نمایش فیلم‌های تاریخی و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی درس تاریخ	حسنی جعفری و همکاران ۱۳۹۵	مقاله	تاثیر مثبت فیلم‌های تاریخی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی در مقایسه با روش تدریس سخنرانی
تاثیر نمایش خلاق بر سازگاری اجتماعی، قضاو اخلاقی و خلاقیت دانش‌آموزان	مامی، امیریان۱۳۹۵	مقاله	تاثیر نمایش خلاق بر سازگاری اجتماعی، قضاوت اخلاقی و خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی
تاثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دروس انشاء و هنر	علوی لنگرودی، رجایی۱۳۹۵	مقاله	تاثیر نمایش خلاق و قصه‌گویی بر رشد خلاقیت و افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان
بررسی تاثیر برنامه‌های آموزشی موزه بر تقویت تفکر خلاق	زهرا عبدی۱۳۹۵	پایان نامه	تاثیر آموزش موزه‌ها بر رشد تفکر خلاق دانش‌آموزان

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
(موردپژوهی: دانش‌آموزان پایه ی پنجم ابتدایی)			
بررسی نقش موزه در پرورش مهارت‌های یادگیری در کودکان	منیژه فلاح ۱۳۹۵	پایان نامه	پرورش مهارت‌های یادگیری در کودکان در موزه
مقایسه اثربخشی روش‌های تدریس یادگیری مبتنی بر مسئله و سخنرانی بر هیجان‌های پیشرفت تحصیلی	بدری گرگری و همکاران ۱۳۹۶	مقاله	برتری روش یادگیری مبتنی بر مسئله نسبت به سخنرانی بر هیجان‌های پیشرفت تحصیلی
تاثیر قصه‌گویی بر هوش اخلاقی و مولفه‌های آن در دانش آموزان دختر کلاس اول ابتدایی	کهریزه و همکاران۱۳۹۷	مقاله	تاثیر مثبت قصه بر هوش اخلاقی کودکان و دانش‌آموزان و باعث بهبود حالت‌های خلقی و افزایش هوش اخلاقی.
تاثیر روش نمایش خلاق بر کاهش اختلال های درون نمود کودکان پیش دبستانی	فرحزادی و همکاران۱۳۹۷	مقاله	نتاثیر نمایش خلاق بر فعال-سازی و پویایی ذهن و برون ریزی احساسات و کاهش اختلال‌های درون نمود کودکان
تاثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دو زبانه دوره پیش دبستانی	واحدی و همکاران۱۳۹۸	مقاله	آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش دبستانی
مقایسه روش تدریس سخنرانی	سیف و همکاران	مقاله	تاثیر مثبت شیوه بحث

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نام اثر	نام نویسنده و سال نشر	نوع اثر	موضوع پژوهش
با روش تدریس گروهی در آموزش زیست شناسی در دانشگاه فرهنگیان تهران،	۱۳۹۸		گروهی نسبت به سخنرانی بر میزان یادگیری

با توجه به تحقیقات انجام شده در جدول شماره-۱ می‌توان عوامل مختلفی همچون: محیط موزه، برنامه‌های آموزشی، بازدیدکنندگان (فردی و گروهی) را بر میزان یادگیری مخاطب موثر دانست. فالک و دیرکینگ (۲۰۰۰) معتقدند به منظور درک فرایند یادگیری در موزه باید عواملی چون: دانش و تجربه قبلی، تجربه‌های بعدی، انگیزه و نگرش‌ها، فرهنگ و پیش زمینه، واسطه‌های اجتماعی، طراحی و ارائه و محیط فیزیکی به صورت مستقل و همراه با یکدیگر در نظر گرفته شوند.

برنامه‌های آموزشی از جمله موضوعات تحقیق، آلارد[1] و همکاران (۱۹۹٤)، فراسر[2] و همکاران(۲۰۱۲) بینگمن[3] و همکاران(۲۰۰۹) فالک و همکاران (۱۹۹۸) است که آن را عاملی در افزایش یادگیری و جذب مخاطب می‌دانند. اندرسون و همکاران (۲۰۰۰) بر نقش برنامه‌ریزی و فعالیت‌های پیش و پس از بازدید موزه تاکید دارند. بنسا و لملین[4](۲۰۰۱)، نیز برگزاری کارگاههای آموزشی در موزه را عامل موثری در یادگیری مخاطب بیان کردند. تمرکز بر شی موزه‌ای که نقش موثری در یادگیری افراد دارد، در مطالعات ایوانز[5] و همکاران (۲۰۰۲) قابل مشاهده است. دونالد و روبرسون[6] (۲۰۱۰)

[1] - Allard et al.,
[2] - Fraser et al.,
[3] - Bingmann et al.,
[4] - Bencze & Lemelin
[5] - Evans
[6] - Donald & Roberson

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

در مصاحبه با مخاطبان بزرگسال چنین نتیجه می‌گیرند که موزه هنر نقش آموزشی در آگاهی بخشی مخاطب دارد.

کلی[1](۲۰۰۷)، لین_هارد و همکاران [2](۲۰۰۲) بر این باورند که یادگیری در موزه زمانی افزایش پیدا می‌کند که، افراد دانش قبلی و تجربه‌ی اولیه و تعامل عمیق با موزه داشته و در مباحث حین بازدید از موزه‌ها شرکت کرده و بررسی و توضیحاتی ارائه دهند. وگت(۲۰۱۶) تاکید دارد که با پرسشگری به جای سخنرانی یادگیری در موزه روی می‌دهد یعنی آنچه که دویت و هومنستین[3](۲۰۱۰) مباحثه حین بازدید می‌نامند و به عنوان سبکی موثر در یادگیری مطرح می‌کنند. پیسیتللی و ویر[4](۲۰۰۲)، عقیده دارند یادگیری کودکان از هنر با ایجاد فرصتهایی برای ساخت هنر و واکنش به آثار هنری امکان پذیر است. براون[5] (۲۰۰۲) در مقاله خود دسترسی به اشیا از بعد فیزیکی، فکری و قابل بحث بودن را در یادگیری مخاطب لازم می‌داند.

نتایج برخی تحقیقات، نشان‌دهنده بکارگیری یک روش موثر در موزه به منظور یادگیری است. چنانکه اندرسون و همکاران(۲۰۰۲) بازی و قصه را عامل یادگیری کودکان در موزه می‌دانند. دوکت و همکاران[6](۲۰۱۱) ضرورت همفکری موزه‌داران با کودکان در موزه را بیان می‌کنند. در تحقیقات استوارت (۲۰۱۳)کتیفوری و همکاران(۲۰۱٤)، گاستون(۲۰۱۹)، ترینکوف(۲۰۱۵)، سیویلتیدو(۲۰۱۹)، سوزان ابراهیم(۲۰۱۹) قصه‌گویی روشی موثر بر افزایش یادگیری در موزه عنوان شده است. هر چند که شکل قصه‌گویی دیجیتال در موزه‌ها نیز از نظر پوجل و همکاران (۲۰۱٤) همین میزان تاثیر و اهیمت را در آموزش و یادگیری مخاطب دارد.

---

[1] - Kelly
[2] - Leinhardt et al.,
[3] - DeWitt & Hohenstein.
[4]- Piscitelli & Weier.
[5] - Borun
[6] - Dockett et al.,

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

استفاده از روش نمایش خلاق به عنوان شیوه دیگری در یادگیری، در نتایج پژوهش روسو و توپدال(۲۰۱٤)، یالچینکایا(۲۰۱۵)، کنت(۲۰۱۸)، کزانر و التینتس(۲۰۱۸)، گنشفت(۲۰۱۱)، کاراجیانی و پاپادوپولوس(۲۰۱۹)، کیلیکاسلان و آکتومسک(۲۰۲۰) دیده می‌شود.که در این پژوهش علاوه بر بهره‌گیری از شیوه نمایش خلاق، عامل مشارکت مخاطبان نیز در نظر گرفته شده است، چنانکه به شیوه نمایش خلاق مشارکتی شناخته می‌شود در همین جهت کاکس- پترس[1] و همکاران(۲۰۰۳) نقش بازدیدهای گروهی برنامه‌ریزی شده را مثبت و موثر در یادگیری می‌داند. این در حالی است که پکر و بالانتین[2](۲۰۰۵) به بررسی بازدیدگروهی و انفرادی می‌پردازند و با مشاهده و مصاحبه حدود ٤۰ بازدیدکننده انفرادی و گروهی به این نتیجه می‌رسند که تجارب فردی و مشترک در بازدیدکنندگان بزرگسال، به یک اندازه است. اما به شیوه‌ای متفاوت کارآمد است.

در جدول شماره(۲) به تحقیقات داخلی با محوریت موزه اشاره شده که غالب این مقالات همچون، صابری (۱۳۹۰)، بنی‌هاشمی و خسروی(۱۳۹۲) و یوسفی و همکاران(۱۳۹٤) به معرفی موزه و ساختار آن پرداخته‌اند. اما چندین پایان‌نامه درباره نقش آموزشی موزه از زوایای مختلف را می‌توان یافت. میرقدر(۱۳۹٤) مهمترین مولفه-های ارتقاء آموزش در موزه و توسعه گردشگری را سیاست‌گذاری، کارکردهای اجتماعی درون موزه‌ای و کارکردهای اجرایی در ارتباط با بازدکننده می‌داند، علاوه بر این بافت فیزیکی، فردی و اجتماعی نیز بر افزایش تجربه مخاطب تاثیر گذار است. کریمی(۱۳۹۲) بر این نظر است که میان سن، زمان، بازدیدهای قبلی و دانش قبلی بازدیدکنندگان با میزان یادگیری عمومی، و همبستگی توضیحات راهنما، سن، ملیت، جنسیت، سطح تحصیلات و دانش قبلی با میزان یادگیری تخصصی رابطه معناداری وجود دارد، اما با وجود این عوامل، نقش موثر اشیاء(سفالین) موزه در یادگیری بازدیدکنندگان به عنوان تجربه بازدید مهم است. حسن‌شیری(۱۳۹۵)آثار موزه‌ای را از

[1] - Cox-Petersen
[2] - Packer & Ballantyne

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

لحاظ علمی، تاریخی و هنری بر محتوای کتب درسی متوسطه تاثیری بیش از حد متوسط می‌داند. فلاح(۱۳۹۵) در تحقیق خود موزه را محیط مناسب برای پرورش مهارت‌های یادگیری معرفی کرده است. عبدی(۱۳۹۵) تفاوت معنادار سطح خلاقیت دانش‌آموزان قبل و بعد از آموزش در چهار مولفه‌ی سیالی، انعطاف پذیری، ابتکار و بسط در موزه را نشان می‌دهد. دسته دیگری از تحقیقات که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و در جدول نیز مشاهده می‌شود بکارگیری روش های آموزشی همچون قصه‌گویی، نمایش خلاق، سخنرانی در محیط‌های مختلف است. رادبخش و همکاران (۱۳۹۲) قصه گویی را روشی موثر بر تفکر خلاق دانسته، در تحقیق کهریزه و همکاران(۱۳۹۶) باعث تقویت هوش اخلاقی و همچنین واحدی و همکاران (۱۳۹۸)در مهارت‌های اجتماعی موثر می‌دانند.

فرحزادی و همکاران(۱۳۹۷)، مامی و امیریان(۱۳۹۵) از روش نمایش خلاق در تحقیقات خود استفاده کرده‌اند که بیانگر اثربخشی این روش است. بنابراین مطالعاتی در زمینه موزه از زوایای مختلف انجام شده است که سهم روش های بکار گرفته اندک است. این پژوهش از جهت روش مورد استفاده در موزه و همینطور نتایج حاصل از آن با پژوهش های پیشین حائز اهیمت و متفاوت می‌باشد.

روش پژوهش

این پژوهش به جهت نتایج، کاربردی و از جهت روش اجرا به شیوه نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون و پس آزمون می‌باشد. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم دوره ابتدایی شهر تهران بود که در سال ۱۳۹۹ از موزه تماشاگه زمان بازدید کردند. نمونه‌گیری این پژوهش به روش تصادفی ساده انجام شد، ۹۰ دانش‌آموز پایه سوم ابتدایی شامل ٤٥ دختر و٤٥ پسر در این پژوهش شرکت داشتند. جهت اجرای این طرح، ابتدا پیش از بازدید از موزه، با کمک و هماهنگی مربیان مدرسه از دانش‌آموزان در مدارس پیش آزمون گرفته شد. این آزمون شامل ۱۵ سوال با پاسخ‌های چهارگزینه‌ای بود که ۵ سوال درباره توالی زمان و تقسیمات زمانی در گاهشماری ایرانی، ۵ سوال

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

درباره زمان برگزاری جشن‌ها و مراسم مربوط به گاهشماری مثل شب چله، مهرگان در تقویم ایرانی و ۵ سوال به علت به وجود آمدن پدیده های نجومی و گاهشماری اشاره داشت. پس از گذشت دو از پیش آزمون، دانش‌آموزان از موزه بازدید کردند. در مرحله بازدید از موزه دانش‌آموزان حدود یک ساعت در سه گروه به منظور سه روش سخنرانی، نمایش مشارکتی خلاق و قصه‌گویی به تفکیک دختر و پسر در موزه آموزش دیدند. مفاهیم میراث ناملموس همچون گاهشماری شامل جشن‌های ایرانی مانند: اهمن و بهمن، سده، تیرگان، نوروز و غیره آموزش داده شد. در مرحله سوم دو هفته پس از بازدید دانش‌آموزان مجددا در مدارس از هر سه گروه مورد آموزش پس آزمون گرفته شد و نتایج مورد مقایسه و سنجش قرار گرفت.

پس از جمع‌آوری داده‌های آماری با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۲۳ جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه های پژوهش از تحلیل واریانس بین گروهی دو عاملی و به منظور بررسی روایی آزمون از روایی محتوایی بر پایه نظر مربیان مدرسه و راهنمایان موزه کمک گرفته شد تا بتوان متناسب با اهداف پژوهش به نتایج مطلوبی دست یافت.

گزارش یافته‌ها

الف- یافته های توصیفی:

جدول شماره۳- بررسی توصیفی متغیرهای پژوهش

	روش آموزشی	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	فراوانی
	قصه گویی	پسر	٦/٢٠	١/٦٩٨	١٥
		دختر	٦/١٣	١/٦٤٢	١٥
		کل	٦/١٦	١/٦٤١	٣٠
	نمایش	پسر	٦/٥٣	١/٠٦٠	١٥
		دختر	٥/٨٦	١/٤٠٧	١٥

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

	روش آموزشی	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	فراوانی
پیش آزمون		کل	٦/۲۰	۱/۲۷۰	۳۰
	سخنرانی	پسر	٦/۲۰	۱/۸۲۰	۱۵
		دختر	٦/۷۳	۱/۵۷۹	۱۵
		کل	٦/٤٦	۱/٦۹٦	۳۰
	کل	پسر	٦/۳۱	۱/۵۳٤	٤۵
		دختر	٦/۲٤	۱/۵۵٤	٤۵
		کل	٦/۲۷	۱/۵۳٦	۹۰
پس آزمون	قصه گویی	پسر	۱۱/۲۰	۲/۲۱۰	۱۵
		دختر	۱۲/۹۳	۱/۵۳۳	۱۵
		کل	۱۲/۰٦	۲/۰٦٦	۳۰
	نمایش	پسر	۱۲/۹۳	۱/۲۷۹	۱۵
		دختر	۱۲/۲٦	۲/۳۱۳	۱۵
		کل	۱۲/٦۰	۱/۸٦۸	۳۰
	سخنرانی	پسر	۱۰/۰٦	۱/٤۳۷	۱۵
		دختر	۹/۰٦	۱/۳۸۷	۱۵
		کل	۹/۵٦	۱/٤۷۸	۳۰
	کل	پسر	۱۱/٤۰	۲/۰۳۸	٤۵
		دختر	۱۱/٤۲	۲/٤٤٤	٤۵
		کل	۱۱/٤۱	۲/۲۳۸	۹۰

مقادیر F آزمون کلموگروف- اسمیرونوف پیش آزمون برابر با ۰/۱٤۲ و پس آزمون برابر با ۰/۱٦۲ در درجه آزادی ۹۰ در سطح ۰/۰۵ معنادار می باشند و بیانگر عدم نرمال

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

بودن توزیع داده ها است.مقادیر F لوین پیش آزمون و پس آزمون به ترتیب ۲/٤٦ و ۲/٥٦ است که این مقادیر در سطح ۰/۰٥ معنادار نمی‌باشند و بیانگر همگنی واریانس پیش آزمون و پس آزمون در سه گروه است. مقدارF پیش آزمون برابر با ۱/۸۳٤ که این مقدار در سطح ۰/۰٥ معنادار نیست و بیانگر عدم اثر معنادار متغیر پیش آزمون بر متغیر وابسته است. همچنین حجم گروههای مورد مقایسه برابر است و چون تحلیل واریانس در این شرایط نسبت به نقض مفروضه نرمال بودن حساس نیست، لذا از آزمون تحلیل واریانس بین گروهی دوعاملی(روش آموزشی و جنسیت) استفاده می شود.

جدول شماره٤- آزمون تحلیل واریانس بین گروهی دو عاملی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
روش آموزشی	۱٥۷/۳٥٦	۲	۷۸/٦۷۸	۲٥/۹۱۱	۰/۰۰۰
جنسیت	۰/۰۱۱	۱	۰/۰۱۱	۰/۰۰٤	۰/۹٥۲
روش آموزشی* جنسیت	۳۳/۳٥٦	۲	۱٦/٦۷۸	٥/٤۹۲	۰/۰۰٦
خطا	۲٥٥/۰٦۷	۸٤	۳/۰۳۷		
کل	٤٤٥/۷۸۹	۸۹			

فرضیه اول: بین سه روش آموزشی قصه‌گویی، نمایش و سخنرانی در باب یادگیری میراث ناملموس (گاه‌شماری) تفاوت وجود دارد.

مقدارF در مقایسه **سه روش آموزشی قصه‌گویی، نمایش و سخنرانی در باب یادگیری میراث ناملموس(گاه‌شماری)** برابر با ۲٥/۹۱۱ که این مقدار در سطح ۰/۰٥ معنادار و بیانگر وجود تفاوت معنادار بین سه روش آموزشی قصه‌گویی، نمایش و سخنرانی در باب یادگیری میراث ناملموس(گاه‌شماری) است. جهت تعیین تفاوت بین

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

روش‌ها از آزمون تعقیبی ال اس دی استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر ارائه می‌شود.

جدول شماره۵- آزمون تعقیبی ال اس دی جهت مقایسه دوبه دو سه روش در باب یادگیری میراث ناملموس

گروه۱	گروه۲	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری
قصه گویی(۱۲/۰۶۷)	نمایش(۱۲/۶۰)	-۰/۵۳۳	۰/۲۳۹
قصه گویی(۱۲/۰۶۷)	سخنرانی(۹/۵۶۷)	۲/۵۰	۰/۰۰۰
نمایش(۱۲/۶۰)	سخنرانی(۹/۵۶۷)	۳/۰۳۳	۰/۰۰۰

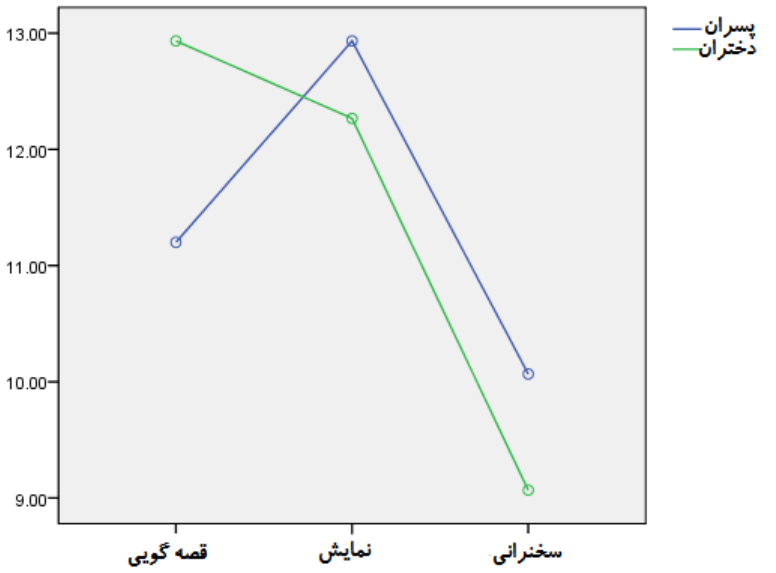
با توجه به نتایج آزمون تعقیبی ال اس دی می‌توان گفت بین روش قصه‌گویی با روش نمایش تفاوت معنادار در سطح ۰/۰۵ وجود ندارد ولی بین روش قصه‌گویی با روش سخنرانی و بین روش نمایش با روش سخنرانی در سطح ۰/۰۵ تفاوت معنادار در باب یادگیری میراث ناملموس وجود دارد. بیشترین اثر بر یادگیری میراث ناملموس متعلق به روش نمایش و کمترین اثر مربوط به روش سخنرانی است.

فرضیه دوم: بین دختران و پسران در باب یادگیری میراث ناملموس(گاه شماری) تفاوت وجود دارد.

بازدید گروههای دانش‌آموزشی مدارس از موزه به صورت دختر و پسر تفکیک شده است که محقق با در نظر گرفتن این موضوع هر دو گروه را مورد آزمون قرار داده است. از اینرو مقدار F در باب مقایسه **دختران و پسران در باب یادگیری میراث ناملموس** برابر با ۰/۰۰۴ که این مقدار در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست و بیانگر عدم وجود تفاوت معنادار بین **دختران و پسران در باب یادگیری میراث ناملموس** است.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

مقدارF حاصل درباب **اثر تعاملی روش آموزشی و جنسیت در یادگیری میراث ناملموس** برابر با ۵/۴۹۲ که این مقدار در سطح ۰/۰۵ معنادار و بیانگر آن است که اثر تعاملی روش آموزشی و جنسیت در باب یادگیری میراث ناملموس(گاه‌شماری) معنادار است. بنا براین می‌توان گفت اثر تعاملی روش آموزشی و جنسیت در باب یادگیری میراث ناملموس(گاه‌شماری) معنادار است.

نمودارشماره۱- بررسی وضعیت اثر تعاملی روش* جنسیت در باب یادگیری میراث ناملموس

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

نمودارشماره۲- بررسی وضعیت حالات تعاملی روش* جنسیت در بـاب یـادگیری میراث ناملموس

جهت تعیین تفاوت بین حالات تعاملی شش گانه از آزمون تعقیبی ال اس دی اسـتفاده شد که نتایج آن در جدول زیر ارائه می‌شود. لازم به ذکر است حالـت روش قصـه‌گویی دختران و نمایش خلاق مشارکتی پسران بیشترین اثر و حالت سخنرانی دختران کمترین اثر بر یادگیری میراث ناملموس دارند.

جدول شماره٦- آزمون تعقیبی ال اس دی جهت مقایسه مجموعه‌های حالت تعاملی

گروه۱	گروه۲	تفاوت میانگین ها	سـطح معناداری
قصه*پسران	قصه*دختران	-۱/۷۳۳	۰/۰۰۸
	نمایش*پسران	-۱/۷۳۳	۰/۰۰۸
	نمایش*دختران	-۱/۰٦٦	۰/۰۹۷
	سخنرانی*پسران	۱/۱۳۳	۰/۰۷۹

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

گروه۱	گروه۲	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری
	سخنرانی* دختران	۲/۱۳۳	۰/۰۰۱
قصه*دختران	قصه*پسران	۱/۷۳۳	۰/۰۰۸
	نمایش*پسران	۰	۱
	نمایش*دختران	۰/۶۶۶	۰/۲۹۸
	سخنرانی*پسران	۲/۸۶۶	۰/۰۰۰
	سخنرانی* دختران	۳/۸۶۶	۰/۰۰۰
نمایش*پسران	قصه*پسران	۱/۷۳۳	۰/۰۰۸
	قصه*دختران	۰	۱
	نمایش*دختران	۰/۶۶۶	۰/۲۹۸
	سخنرانی*پسران	۲/۸۶۶	۰/۰۰۰
	سخنرانی* دختران	۳/۸۶۶	۰/۰۰۰
نمایش*دختران	قصه*پسران	۱/۰۶۶	۰/۰۹۷
	قصه*دختران	-۰/۶۶۶	۰/۲۹۸
	نمایش*پسران	-۰/۶۶۶	۰/۲۹۸
	سخنرانی*پسران	۲/۲۰۰	۰/۰۰۱
	سخنرانی* دختران	۳/۲۰۰	۰/۰۰۰
سخنرانی*پسران	قصه*پسران	-۱/۱۳۳	۰/۰۷۹
	قصه*دختران	-۲/۸۶۶	۰/۰۰۰
	نمایش*پسران	-۲/۸۶۶	۰/۰۰۰
	نمایش*دختران	-۲/۲۰۰	۰/۰۰۱
	سخنرانی* دختران	۱	۰/۱۲۰

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

گروه۱	گروه۲	تفاوت میانگین ها	سطح معناداری
سخنرانی* دختران	قصه*پسران	-۲/۱۳۳	۰/۰۰۱
	قصه*دختران	-۳/۸۶۶	۰/۰۰۰
	نمایش*پسران	-۳/۸۶۶	۰/۰۰۰
	نمایش*دختران	-۳/۲۰۰	۰/۰۰۰
	سخنرانی*پسران	-۱	۰/۱۲۰

بحث و نتیجه‌گیری

آنچه در این پژوهش مورد توجه بود مقایسه روش‌های آموزشی مختلف در موزه است تا بتوان بهترین شیوه را برای آموزش مفاهیم میراث ناملموس به دانش‌آموزان ابتدایی مورد استفاده قرار داد. در فرایند مقایسه سه روش مورد نظر محققین (کارشناس موزه) به شیوه سخنرانی به توضیحات و ارائه آموزش مستقیم مفاهیم میراث ناملموس می‌پردازد اما در شیوه قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی با کنترل و مدیریت گروه، اجازه داده می‌شود دانش‌اموزان حدسها و نظرات خود را بیان کنند. در این شیوه‌ها شخصیت‌هایی در جریان نمایش و قصه توسط دانش‌آموزان شکل می‌گیرد که برای دانش‌آموز جنبه آموزشی دارد.

در نمایش خلاق مشارکتی جهت یادگیری مفاهیم گاهشماری راهنما، نقش‌هایی همچون ماه، خورشید، زمین، عمونوروز، ننه سرما و غیره را به دانش‌آموزان محول کرده و از آنها خواسته شد با توجه به نقش خود جریان پدید آمدن شب و روز، زمان برگزاری شب چله و جشن مهرگان، اهمن و بهمن، چله بزرگ و چله کوچک، نمایش

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

گردش زمین و ماه که نتیجه آن روز و شب، ماه، نغییر فصول، سال و یا هلال ماه و قرص ماه، خورشیدگرفتگی و ماه گرفتگی را اجرا کنند. دانش‌آموزان با پذیرش هر یک از نقش‌ها در جریان آموزش مسائل مربوط به نجوم و گاهشماری قرار می‌گیرند و با تغییر شرایط و مطرح کردن موضوعات مختلف پرسش‌های دیگری را به وجود می‌آورند و پیشنهادهای جالبی در این زمینه می‌دهند.در واقع بداهه‌پردازی بخشی از نمایش خلاق است.

همینطور در قصه‌گویی نیز مفاهیم ناملموس پیرامون جشن‌ها و گاهشماری در قالب قصه برای دانش‌اموزان مطرح می‌شود و قصه‌گو(راهنمای موزه) دانش‌آموزان را در روند شکل‌گیری داستان راهنمایی می‌کند. در میان این سه شیوه، تفاوت‌ها و شباهت‌هایی می‌توان یافت. به لحاظ تفاوت در شیوه قصه‌گویی و نمایش خلاق فراگیر فعال است اما در شیوه سخنرانی فراگیر غیرفعال بوده. ارتباط میان راهنما و فراگیران در شیوه سخنرانی یک سویه و راهنما از میزان یادگیری فراگیر آگاهی ندارد حال آنکه در شیوه قصه‌گویی و نمایش خلاق راهنما در تعامل و ارتباطی دو سویه با مخاطب قرار دارد و بازخورد فراگیران را در هر مرحله از فرایند آموزش ارزیابی می‌کند.

در این پژوهش روشهای آموزش مفاهیم میراث ناملموس در موزه مورد بررسی قرار گرفت و از میان سه روش سخنرانی، نمایش خلاق مشارکتی و قصه‌گویی، دو شیوه آخر بیشترین تاثیر را در یادگیری داشته است. با توجه به نوع موزه (نوع تاریخی) می‌توان مفاهیم و موضوعات خاصی را که منطبق با اهداف آموزشی این گروه سنی است اجرا نمود. نتایج تحقیق در موزه نشان داد آموزش میراث ناملموس به روش نمایش خلاق مشارکتی و قصه‌گویی می‌تواند علاوه بر ارتباط لازم، با طرح پرسش و مشارکت دانش‌آموزان در فرایند بازدید، آنها را وارد تعامل اجتماعی و ارتباط موثر جهت یادگیری نماید تا از این طریق دانش‌آموز علاوه بر یادگیری بهتر با نحوه گفتگو، همفکری گروهی و از همه مهمتر یادگیری جمعی سهیم شوند. همچنین میان دختران و پسران در جهت آموزش میراث ناملموس با استفاده از روش قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

تفاوت وجود دارد. چنانکه روش قصه‌گویی برای دختران و روش نمایش خلاق برای پسران در باب یادگیری میراث ناملموس از اهمیت بیشتری برخوردار بود.

آموزش مفاهیم گاهشماری به روش قصه‌گویی برای دختران بیشترین تاثیر را داشت که با پژوهش‌های (رضاپور میرصالح، شاهدی،۱۳۹۶)، (کهریزه و همکاران، ۱۳۹۷)، (قدم-پور، ۱۳۹۷)، (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۳)، (گنجی و همکاران، ۱۳۹۱)، (کریمی و همکاران، ۱۳۹۶)، (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۳)، (قدم‌پور و همکاران، ۱۳۹۵)، (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۲)، (واحدی و همکاران، ۱۳۹۸)، (حریری و پاگردکار،۱۳۹۵)، (یاسائی و همکاران،۱۳۹۵)، (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۳)، (داداش‌زاده، پیرخائفی، ۱۳۹٤)، (رادبخش و همکاران،۱۳۹۲)، (سیویلتیدو،۲۰۱۹)، (کتیفوری و همکاران،۲۰۱٤)، (پوجل و همکارانش، ۲۰۱٤)، (ترینکوف، ۲۰۱۵)، (پوجل و همکارانش، ۲۰۱٤)، (سرجوت‌موجو،۲۰۱۵)، (استوارت، ۲۰۱۳) همخوانی دارد. همچنین نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که شیوه نمایش خلاق مشارکتی برای پسران بیشترین تاثیر را در یادگیری داشته و همسو با پژوهشهای (رجبی و علی‌مرادی، ۱۳۹٦)، (صبوری و همکاران، ۱۳۹٤)، (مامی و امیریان، ۱۳۹۵)، (علوی لنگرودی و رجایی، ۱۳۹۵)، (عبدی قشلاق و پویامنش، ۱۳۹۳)، (فرحزادی و همکاران، ۱۳۹۷)، (کنت، ۲۰۱۸)، (یالچینکایا، ۲۰۱۵)، (گشفت، ۲۰۱۱)، (روسو و توپدال، ۲۰۱٤)، (کزانر و التینتس، ۲۰۱۸)، (کاراجیانی و پاپادوپولوس، ۲۰۱۹)، (کیلیکاسلان و آکتومسک ،۲۰۲۰) است و از طرفی سخنرانی کم اثرترین شیوه در یادگیری میراث ناملموس است که در تایید نظریه یادگیری در موزه دیوئی و با تحقیقات (وگت، ۲۰۱٦)، (لوران اپل، ۲۰۱۲)، (عبیری، ۱۳۹۳)، (سیف و همکاران، ۱۳۹۸)، (بدری گرگری و همکاران، ۱۳۹٦)، (کریمی و همکاران، ۱۳۹۳)، (یاسایی و همکاران، ۱۳۹٤)، (حسنی جعفری و همکاران، ۱۳۹۵) همخوانی دارد.

نتایج این پژوهش نشانگر آن است که از بین سه روش مورد بررسی، بهترین شیوه آموزش میراث ناملموس در موزه‌ها روش قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی است که

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

در مقابل شیوه سخنرانی قرار دارد. این شیوه‌های آموزش از آن جایی نواورانه محسوب می‌شود که تا پیش از این، شیوه آموزشی غالب در موزه‌های مختلف کشور سخنرانی بوده و از روش‌های جدید بدین منظور بهره گرفته نمیشده است. استفاده از دو شیوه نمایش خلاق مشارکتی و قصه‌گویی برای دانش‌آموزان مشارکت و حضور فعال آن‌ها را می‌طلبد از این‌رو، بنا به نظر پیاژه، این پویایی و مشارکت دانش‌آموزان نقش موثری در یادگیری آنها دارد. (ستین، ۲۰۱۲)

نتایج حاصل از این پژوهش از جهت نوآوری در سه بعد موضوعی، روش و بافت حائز اهمیت است. به جهت موضوعی، غالب تحقیقات قبلی در این حیطه، بحث آموزش ملموس بر پایه اشیا در موزه‌ها را مطرح کردند و موضوع آموزش میراث ناملموس همواره مغفول بوده است. از این‌رو، در این پژوهش برای نخستین بار مفاهیم گاهشماری همچون جشن‌های ایرانی به عنوان بخشی از میراث ناملموس در موزه و نحوه آموزش آن در بافت موزه‌ای (نه در سایر مراکز آموزش غیررسمی) از نوع موزه-های تاریخی(که بخش اعظمی از این موزه‌ها با مفاهیم در ارتباط است) مورد پژوهش قرار گرفت. به جهت روش نیز به کارگیری شیوه‌های جدید در موزه نقش موثری در یادگیری دانش‌آموزان داشته است که باز هم برای نخستین بار دو شیوه مورد نظر بر خلاف شیوه سخنرانی که غالبا در موزه‌ها به کار گرفته می‌شود مورد بررسی قرار گرفته است.

پیشنهادات

- برگزاری آموزش مفاهیم ناملموس به شیوه قصه‌گویی و مشارکت خلاق مختص دانش‌آموزان در موزه‌ها
- برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی قصه‌گویی و نمایش خلاق برای راهنمایان موزه به منظور ارتباط موثر و آموزش بهینه بر دانش‌آموزان

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

- توجه مسئولین موزه به استفاده از شیوه‌های کارامد همچون قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی جهت آموزش در موزه‌ها و جایگزینی این شیوه‌ها به جای سخنرانی
- درخواست معلمان و مسئولین مدارس از موزه ها جهت آموزش مطلوب در شکل قصه‌گویی و نمایش خلاق به دانش‌آموزان در موزه
- حمایت از طرح همگانی استفاده از شیوه‌های قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی در موزه‌های کشور
- تشکیل کارگروه‌های پویای آموزشی در موزه‌ها به منظور آموزش دانش‌آموزان
- همراهی و همسویی معلمان و مسئولین مدارس با راهنمایان و مسئولین موزه به منظور بهره‌گیری از شیوه های خلاق و موثر آموزشی در موزه همچون قصه‌گویی و نمایش خلاق مشارکتی

همچنین به محققین این حوزه پیشنهاد می‌شود مطالعات هدفمند و پژوهش‌هایی در آموزش سایر بخش‌های میراث ناملموس همچون سنت‌ها و ابرازهای شفاهی شامل زبان، دانش و اقدام‌های مربوط به طبیعت و کیهان، مهارت در هنرهای دستی سنتی و در موزه‌های مختلف همچون موزه‌های مفاخر، علوم و تکنولوژِی، اکو موزه‌ها به شیوه‌های متنوع مانند قصه‌گویی، نمایش خلاق مشارکتی، شیوه پرسش و پاسخ انجام گیرد تا تاثیر هر یک بر یادگیری دانش‌آموزان سنجیده شود و روش مطلوب ارائه گردد.

منابع و ماخذ:

– بدری گرگری، رحیم؛ واحدی، شهرام؛ ادیب، یوسف و شفیعی سورک، سینا (۱۳۹۶). مقایسه اثربخشی روش‌های تدریس یادگیری مبتنی بر مسئله و سخنرانی بر هیجان‌های پیشرفت تحصیلی. ***روان‌شناسی تحولی***، سال سیزدهم، شماره۵۲ ،۴۲۱-۴۳۱.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

– بنی هاشمی، کامبیز و خسروی، لیلا (۱۳۹۲). آموزش و انگیزش در موزه های علـوم و فناوری. ***نشا علم***، دوره ۰۳، شماره ۲ – شماره پیاپی ٦، ۱٤۲–۱٤۹.

– جواهری‌پور، ایمان؛ عباسی، عفت؛ کیان، مرجان و حسن‌پور، محسن (۱٤۰۰). مطالعـه تطبیقی برنامه درسی هنرهای تجسمی دوره ابتدایی در استرالیا، کانـادا، ایـران و ایرلنـد. ***فصلنامه ایرانی آموزش و پرورش تطبیقی***، دوره ٤، شماره ۲، ۱۰۹۷–۱۱۱٦.

– حریری، نجلا و پاگردکار، یاسمن (۱۳۹۵). تاثیر قصه‌گویی در کتابخانه‌های عمومی بر افزایش خلاقیت کودکان پیش دبستانی: یک پژوهش تجربی. ***تحقیقات اطلاع‌رسـانی و کتابخانه‌های عمومی***، دوره ۲۲، شماره ۲،پیاپی ۸۵، ۱۹۵–۲۱۲.

– حسنی جعفری، فتانه؛ ضرابیان، فروزان و عباسـی، ابوالفضـل (۱۳۹۵). مقایسـه تـاثیر نمایش فیلم های تاریخی و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی درس تاریخ. ***فنـاوری آموزش***، شماره۲، ۱۵۷–۱٦۵.

–خسروی مشـیزی، معصـومه؛ سـلطانی، اصـغر و علینـژاد، مهرانگیـز (۱۳۹۸). بررسـی تطبیقی برنامه‌درسی هنر دوره ابتدایی ایران و کانادا. ***فصلنامه ایرانی آموزش و پرورش تطبیقی***، دوره ۲، شماره ۳، ۲۹۸–۳۲۳.

– داداش‌زاده، سـپیده و پیرخـائفی، علیرضـا (۱۳۹٤). بررسـی اثـر بخشـی اسـتفاده از روشهای قصه‌گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع چهارم و پـنجم ابتدایی در سال ۹۱–۹۰. ***آموزش و ارزشیابی***، سال هشتم، شماره ۲۹، ۲۱–۲۹.

– درزی رامندی، هادی؛ کیان، مرجان؛ عباسی، عفـت و حـاجی حسـین‌نـژاد، غلامرضـا (۱۳۹۸). طراحی و اعتبار سنجی الگوی برنامه درسی مبتنی بر فعالیت‌هـای فـوق برنامـه در دوره ابتدایی بر اساس الگوی کلاین. ***دو فصلنامهٔ نظریه و عمل در برنامهٔ درسـی***، سال هفتم، شمارهٔ ۱٤، ۲۳۰–۱۹۳.

– رادبخش، ناهید؛ محمدی‌فر، محمدعلی و کیان ارثی، فرحناز (۱۳۹۲). اثربخشی بـازی و قصه‌گویی بر افزایش خلاقیت کودکان. ***ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی***، دوره دوم، شماره ٤، ۱۷۷–۱۹۵.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

– رجبی، سوران و علی‌مرادی، خدیجه (۱۳۹۶). اثربخشی تئاتر درسی در افزایش مهارت های اجتماعی و یادگیری دروس پایه در دانش‌آموزان ابتدایی. ***رویکردهای نوین آموزشی***، دوره ۱۲، شماره ۲. شماره پیاپی ۲۶، ۹۸-۱۱۳.

– رضاپور میرصالح، یاسر و شاهدی، سمیه (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بهبود حالت‌های خلقی و رفتارهای یادگیری دانش آموزان دختر دوره ابتدایی. ***روان‌شناسی کاربردی***، سال ۱۱، شماره ۲(۴۲) ، ۱۹۴-۱۷۵.

– سلطانی، مریم؛ آرین، خدیجه و انگجی، لیلی(۱۳۹۲). اثربخشی روش قصه‌گویی به صورت گروهی در افزایش عزت نفس کودکان دختر پایه دوم ابتدایی. ***روان شناسی تربیتی***، سال نهم، شماره ۲۳، ۱۱۰- ۹۷.

– سیف، محمودرضا؛ ربیعی، محمدرضا و لطفی پناه، شیرین(۱۳۹۸). مقایسه روش تدریس سخنرانی با روش تدریس گروهی در آموزش زیست شناسی در دانشگاه فرهنگیان تهران. ***پژوهش در آموزش زیست شناسی***، دوره ۱، شماره ۲، سال اول، ۲۷-۳۴.

– صابری نجف‌آبادی، ملیحه (۱۳۹۰). آموزش فلسفه به کودکان در موزههای تعاملی علم. ***تفکر و کودک***، سال دوم، شمارهٔ اول، ۵۱ -۷۲.

– صبوری، خیرقدم؛ عباسی، عفت و گرامی‌پور، مسعود (۱۳۹۴). تاثیر نمایش خلاق بر رشد مهارت‌های حل مسئله در دختران پیش دبستان استان تهران. ***فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان***، سال اول، شماره یکم،۱-۲۷.

– عبدی، زهرا (۱۳۹۵). ***بررسی تاثیر برنامه‌های آموزشی موزه بر تقویت تفکر خلاق (موردپژوهی: دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم ابتدایی)***. دانشگاه هنر تهران، دانشکده حفاظت، مرمت اشیاء و ابنیه تاریخی، پایان نامه کارشناسی ارشد.

– عبدی قشلاق، فتانه و پویامنش، جعفر (۱۳۹۳). بررسی اثربخشی نمایش خلاق بر خلاقیت کودکان پیش دبستانی. ***فصلنامه علوم رفتاری***، شماره ۲۲، ۱۰۵- ۱۲۲.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

– عبیری، مرجان؛ صادقی، عباس؛ خسروجاوید، مهناز و افقی، نادر(۱۳۹۳). مقایسه تاثیر روش تدریس همیاری(مشارکتی) اکتشافی و سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی و نگرش نسبت به درس فیزیک. ***پژوهش در برنامه‌ریزی درسی***، سال یازدهم، دوره دوم ،۵۵-۶۷.

– علوی لنگرودی، سیدکاظم و رجایی، افسانه (۱۳۹۵). تاثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دروس انشاء و هنر. ***پژوهش در برنامه‌ریزی درسی***، شماره ۲۴،۱۱۸-۱۲۹.

– علی‌اکبری، مهناز؛ علیپور، احمد و درنجفی شیرازی، مهناز (۱۳۹۳). اثر بخشی قصه-گویی بر مولفه‌های هوش اخلاقی کودکان دختر پیش دبستانی در شهر اصفهان. ***شناخت اجتماعی***، سال سوم، شماره ۲ پیاپی ۶، ۳۳- ۴۳.

– فالک، جان‌هواد و دیرکینگ، لین دی (۱۳۹۶). ***نگاهی نو به تجربه دیدار از موزه***. تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی.

– فرحزادی، نیکو؛ امیری مجد، مجتبی و بزاریان، سعیده (۱۳۹۷). تاثیر روش نمایش خلاق بر کاهش اختلال های درون نمود کودکان پیش دبستانی. ***سلامت روان کودک***، دوره ۵، شماره۳، ۴۷-۵۷.

– فلاح، منیژه (۱۳۹۵). ***بررسی نقش موزه در پرورش مهارت‌های یادگیری در کودکان***. دانشگاه هنر تهران، دانشکده حفاظت و مرمت، پایان نامه کارشناسی ارشد.

– قدم‌پور، عزت‌اله؛ کلانتر، جهانگیر و یوسف‌وند، لیلا(۱۳۹۷). تاثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین فردی دانش‌آموزان. ***پژوهش در نظام‌های آموزشی***، دوره۱۲، شماره ۴۱ ،۷۳-۸۹.

– کریمی، فرهاد؛ باقری، خسرو و صادق‌زاده قمصری، علیرضا(۱۳۹۳). تاثیر سه روش بحث گروهی درباره معماهای اخلاقی، گفتگو در گروه‌های کوچک به روش مشارکتی و سخنرانی، بر رشد قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر پایه دوم متوسطه. ***پژوهش‌های نوین روانشناختی***، دوره ۹، شماره ۳۳، ۱۹۵-۲۳۹.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

- کریمی، معصومه (۱۳۹۲). ***بررسی عوامل موثر بر یادگیری از اشیاء سفالین در موزه آبگینه و سفالینه‌های ایران***. دانشگاه هنر، دانشکده هنرهای کاربردی، پایان نامه کارشناسی ارشد.

- کریمی، ناهید؛ مهرافزون، داریوش و جعفری، علیرضا (۱۳۹۶). تاثیر آموزش مهارت-های زندگی به روش قصه‌گویی بر مولفه‌های خلاقیت دانش‌آموزان ابتدایی. ***ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی***، دوره ۷، شماره ۲، ۱۴۹-۱۶۶.

- کهریزه، مهنازه؛ رضاییان فرجی و حمید، زندی پور، طیبه(۱۳۹۷). تاثیر قصه‌گویی بر هوش اخلاقی و مولفه‌های آن در دانش آموزان دختر کلاس اول ابتدایی. ***فصلنامه سلامت روان کودک***، دوره پنجم، شماره۲، ۷۲-۸۲.

- گنجی، حمزه و امیریان، کامران(۱۳۹۱). اثربخشی آموزش الگوی خوش بینی به روش قصه‌گویی بر افزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی. ***فصلنامه علوم تربیتی***، سال پنجم، شماره ۱۸، ۲۷-۴۰.

- گودرزی، نسرین؛ مکوند حسینی، شاهرخ؛ محمدرضایی، علی و اکبری بلوطبنگان، افضل(۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارتهای زندگی به روش قصه‌گویی بر میزان کمرویی دانش‌آموزان. ***مطالعات روان شناسی بالینی***، سال پنجم، شماره هفدهم، ۱۲۱-۱۳۶.

- مامی، شهرام و امیریان، کامران (۱۳۹۵). تاثیر نمایش خلاق بر سازگاری اجتماعی، قضاوت اخلاقی و خلاقیت دانش‌آموزان. ***آموزش و ارزشیابی***، سال نهم، شماره ۳۶، ۷۵-۹۲.

- میرقدر، لیلا (۱۳۹۴). ***تدوین الگوی استراتژی های آموزش و یادگیری در موزه به منظور ارتقاء تجربه مخاطب و توسعه گردشگری دانش محور***. دانشگاه هنر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

- واحدی، مهدی؛ قلتاش، عباس و چرخ آبی، پریسا(۱۳۹۸). تاثیر آموزش مفاهیم علـوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دو زبانه دوره پیش دبستانی. ***فرهنگ مشاوره و روان درمانی***، دوره ۱۰، شماره ۳۸، ۸۱-۱۱۰.

- یاسـائی، صـغری؛ داوری، عبـدالرحیم؛ آقـائی، سیدمحمدرضـا و غفـاری طرقـی، مهرداد(۱۳۹۵). بررسی مقایسه‌ای دو روش آموزشی قصه‌گویی و سخنرانی در یـادگیری بهداشت دهان و دندان دانش‌آموزان مقطه ابتدایی شهر یزد. ***سلامت و بهداشت***، سال ۷، شماره۱، ۱۰۲-۱۰۸.

- یوسفی، فرزانه؛ نبیپور، ایرج؛ رییسـی، علیرضـا؛ مصـلح، عبدالمجیـد؛ آذیـن، رضـا و اسدی، مجید(۱۳۹٤). ضرورت ایجاد موزه علم و فناوری به عنوان یک تکنیک آموزشی ماندگار. ***طبّ جنوب***، سال هجدهم، شماره ۲، ٤٤٨- ٤٦٨.

Allard, M., Boucher, S., & Forest, L. (1994). "The museum and the school." *The McGill Journal of Education* 29, no. 2: 197-212.

Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., & Tayler, C. (2002). "Children's Museum Experiences: Identifying Powerful Mediators of Learning." Curator: *The Museum Journal* 45, no. 3: 213-231.

Anderson, D., Lucas, K, B., Ginns, I, S., & Dierking, L.D. (2000)*." Development of knowledge about electricity and magnetism during a visit to a science museum and related post-visit activities"*. Science Education 84(5):658 - 679

Appel, L. (2012). Maxine Greene: Aesthetic Education, "12 *Museum Theorists at Play"* :66-70.

Appel, L. (2012). George Hein: Metaconstructivist. "12 *Museum Theorists at Play* :88-92.

Bencze, J. L., & Lemelin, N. (2001). "Doing Science at a Science Centre: Enabling Independent Knowledge Construction

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

in the Context of Schools' Museum Visits." *Museum Management and Curatorship* 19, no. 2: 141-157.

Bingmann, M., Grove, T., & Johnson, A. (2009)."*Families and More: Intergenerational Learning".* In The Museum Educator's Manual: Educators Share Successful Techniques, by Kimberly A Huber. AltaMira Press.

Borun, M. (2002)."*Object-Based Learning and Family Groups."* In Perspectives on Object-Centered Learning in Museums, by S G.Paris, 242-260. New Jersey: Mahwah.

Cox-Petersen, A M., Marsh, D. D., Kisiel, J., & Melber, L. M. (2003). "Investigation of Guided School Tours, Student Learning, and Science Reform Recommendations at a Museum of Natural History." *Journal of Research in Science Teaching* 40, no. 2: 200-218.

Dardanou, M. (2011). *And why should I go to the museum? The museum as a learning arena for the kindergarten: examples from Norway and Greece*. Master thesis Master gradsoppgave. Department for Teacher's Education and Pedagogy University of Troms.

Backer, F. D., Jeltsen, P., Buffel, T., Kindekens, A., Reina, V. R., Elias, W., & Lombaerts, K. (2014). An Integrative Approach for Visual Arts Mediation in Museums, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 743 – 749.

DeWitt, J., & Hohenstein, J. (2010). "Supporting Student Learning: A Comparison of Student Discussion in Museums and *Classrooms." Visitor Studies* 13, no. 1: 41-66.

Dilmac, O. (2016). The Effect of Active Learning Techniques on Class Teacher Candidates' Success Rates and Attitudes toward their Museum Theory and Application Unit in their

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

Visual Arts Course, *Educational Sciences: Theory & Practice*: Vol. 16 No. 5, 1587–1618.

Dockett, S., Main, S., & Kelly, L. (2011) "Consulting Young Children: Experiences from a Museum." *Visitor Studies* 14, no. 1: 13-33.

Donald, N., & Roberson, J.R. (2010). "Free Time in an Art Museum: Pausing, Gazing and Interacting." Journal of Leisure Sciences: *An Interdisciplinary Journal*. 33, no. 1: 70-78.

Adıgüzel, B ., & Dülger, A, S. (2018). Intangible Cultural Heritage Museum in The Heart Of Turkey, *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*. 3(1):51-65.

Evans, M., Mull, M.S., & Poling, D.A. (2002). "The Authentic Object? A Child's-Eye View." In Perspectives on Object-Centered Learning in Museums, by S G.Paris, 55-77.

Falk, J.H., & Deirking, L.D. (2000). "Learning from museums: visitor experiences and making of meaning" .Rowman and Littlefield.

Falk, J.H., Moussouri, T., & Coulson, D. (June 1998). "The Effect of Visitors 'Agendas on Museum Learning." *Curator: The Museum Journal* 41, no. 2: 107-120.

Fraser, J., Heimlich, J., Jacobsen, J., Yocco, V., Sickler, J., Kisiel, J., Nucci, M.L., Jones, L.F., & Stahi, J. (2012). "Giant Screen Film and Science Learning in museums." *Museum Management and Curatorship* 27, no. 2: 179-195.

Gaston, H. M. (2019). "If These Walls Could Talk: Best Practices for Storytelling in Historic House Museums", Master of Arts in Museum Professions, Seton Hall University.

Genshaft, L. M. (2011). "Bridging Theatre and Visual Art: The Role of an Applied Theatre Practitioner in a Fine Art Museum, Master of Fine Arts" ,The University of Texas at Austin.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

Griffin, J. (2011). "The museum education mix: students, teachers and museum educators, Understanding Museum, Australian MuseumS and Museology". ttps://www.nma.gov.au/research/understanding-museums/JGriffin_2011.html

Hein, G. E. (2015). "A Democratic Theory of Museum Education", Museologica *Brunensia*, vol. 4, iss. 2: 10-13.

Hein, G. E. (2004). "John Dewey and Museum Education", *Curator: The Museum Journal.* 47(4):413 – 427.

Hein, G. E. (2006). Museum Education. .S. Macdonald (Ed), "A Companion With Museum Studies" (pp. 340-353). Blackwell Publishing LTD.

Hooper- Greenhill, E. (2007). "Museums and Education Purpose, Pedagogy, Performance" (Museum Meaning), Routledge.

Hooper-Greenhill, E., & Moussori, T.(2002). "*Researching Learning in Museums and Galleries 1990–1999*": A Bibliographic Review. Leicester: RCMG.

Howard, M., & Ferrin, N. (2012). Learning by Do-weyan," *12 Museum Theorists at Play"*: 9-18.

Ibrahim, S. (2019). "Social Development through Storytelling at Heritage Sites and Museums", *International Journal of Heritage and Museum Studies*, Article 16, 1, 1, 240-245.

ICOM Statutes, 22nd General Assembly in Vienna, Austria, on 24 August 2007.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

Karagianni, A. L., & Papadopoulos, S. (2019). "Museum Experience through Inquiry", *Drama Research*: Vol.10.NO.1, 1-24.

Katifori, A., Karvounis, M., Kourtis, V., Kyriakidi, M., Roussou, M., Tsangaris, M., Vayanou, M,. Ioannidis, Y., Balet, O., Prados, T., Keil, J., Engelke, T., & Pujol, L. (2014). "CHESS: Personalized Storytelling Experiences in Museums. International Conference on Interactive Digital Storytelling", Interactive Storytelling: 232-235.

Kelly, L. (2007). "Visitors And Learners: Adult Museum Visitors' Learning Identities", Paper Presented at the ICOM-CECA Conference November 2007, Vienna, Austria, 1 -20.

Kent, S. A. (2018). "Performative Embodiment and Museum Education: Exploring Drama-Based Professional Learning with Museum Educators", Master of Fine Arts, The University of Texas at Austin.

Kilicaslan, H., & Aktumsek, H. (2020). "The creative drama method in cultural heritage education": Bursa Grand Mosque, Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 8:1: 5-17.

King, B. (2015). "Childhood Learning in Museums". https://www.lord.ca/Media/Childhood-Learning-in-Museums-Brad-King.pdf.

Kozaner, Y. Ç. & Altintaş, I .N. (2018). "Student Views on the Live Sculpture Museum Workshop", IJOESS, Year: 9, Vol: 9, Issue: 33, 1545-1559.

Leinhardt, G., Tittle, C. & Knutson, K. (2002). "Talking to oneself: Diaries of museum visits". (pp. 103-133). London: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

Packer, J. & Ballantyne, R. (2002). Solarity vs .Shared: Exploring the Social Dimension of Museum Learning." *Curator: The Museum Journal* .48, no. 2,177-192.

Piscitelli, B. & Weier, K. (2002). "Learning with, Through, and About Art: The Role of Social Interactions." In Perspectives on Object-Centered Learning in Museums, by S G.Paris, 121-151.

Pujol, L., Roussou, M., Poulou, S., Balet, O., Vayanou, M. & loannidis, Y.(2013). "Personalizing interactive digital storytelling in archaeological museums: the CHESS project." In G. Earl, T. Sly, A. Chrysanthi, P. Murrieta-Flores, C. Papadopoulos, I. Romanowska, & D. Wheatley (eds.). *Archaeology in the Digital Era*, Amsterdam: Amsterdam University Press. 77–90.

Rennie, L. J. & McClafferty, T. (1995). "Using visits to interactive science and technology centers, museums, aquaria, and zoos to promote learning science". *Journal of Science Teacher Education*: 175-185.

Ruso, L. & Topdal, E. B. (2014). "The Use of Museums For Educational Purposes Using Drama Method", Procedia - *Social and Behavioral Sciences*: 141,628 – 632.

Seligmann, T. (2014). "Learning Museum: A Meeting Place for Pre-Service Teachers and Museums", *Journal of Museum Education*: v39 n1, 42-53.

Soerjoatmodjo, G. W. L. (2015). "Storytelling, Cultural Heritage and Public Engagement in AkhirPekan@ Museum Nasional", *Social and Behavioral Sciences*: 184, 87 – 94.

Stein, B. (2012). "Piaget in the Art Museum: Constructing Knowledge Through Active Engagement", *12 Museum Theorists at Play*: 39-45.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

Stuart, S.S. (2013). "Contemporary Storytelling Practice: A Look Inside the Portland Art Museum’s Object Stories", the Degree of Master of Arts The University of Texas at Austin August.

Tsiviltidou, Z. (2019). "The DiStoMusInq framework: Digital storytelling for students’ inquiry-based museum learning", Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy, University of Leicester.

Tishman, S. (2005). learning- museums, https://www.gse.harvard.edu/news/uk/05/09/ -0

Trinkoff, H. P. (2015). "Storytelling in Art Museums", Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree, Master of Arts in Museum Professions College of Arts and Sciences, Seton Hall University.

Vogt, R. M. (2016). "Leaving the Lecture Model Behind: Docent Education at the Columbus Museum of Art", Thesis submitted for the Degree of Master of Art The University of Texas, University of Texas at Austin.

Yalçınkaya, E. (2015). "Creative Drama Study about Intangible Cultural Heritage: Turkish Wedding Traditions", *Creative Education*, 6, 22-31.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

برگه آزمون

دانش آموز عزیز سلام، لطفا پاسخ هر پرسش را در کادر مربوطه با ضربدر (☒) علامت بگذار

پایه تحصیلی: جنسیت: دختر ☐ پسر ☐ -

دبستان:

۱- هر سال چند فصل دارد؟

الف-۶ فصل ☐ ب- ۴فصل ☐

پ- ۲فصل ☐ ت- ۳فصل ☐

۲- هر سال چند ماه دارد؟

الف- ۶ ماه ☐ ب- ۴ماه ☐

پ- ۱۲ماه ☐ ت- ۸ماه ☐

۳- کدام جشن در بلندترین شب سال برگزار می‌شود؟

الف- چله(یلدا) ☐ ب- مهرگان ☐

پ- نوروز ☐ ت- تیرگان ☐

۴-در چه زمانی روز و شب با هم برابر هستند؟ و برای آن چه جشنی برگزار می‌شود؟

الف- اول فروردین، جشن نوروز ☐ ب- اول دی، جشن چله(یلدا) ☐

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

پ- اول مهر، جشن مهرگان ت- اول فروردین(نوروز) و اول دی(چله)

۵-بلندترین روز سال چه روزی است؟ و در گذشته برای آن چه جشنی برگزار می‌شده است؟

الف- اول دی، جشن چله(یلدا) ☐ ب- اول تیر، جشن تیرگان ☐

پ- اول فروردین، جشن نوروز ☐ ت- اول مهر، جشن مهرگان ☐

۶-ترتیب زمانی کدام گزینه از کوچک به بزرگ درست است؟

الف- فصل/ هفته/ ماه/ روز/ سال ☐ ب- ماه/ فصل/ روز/ سال/ هفته ☐

پ- روز/ هفته/ ماه/ فصل/ سال ☐ ت- سال/ روز/هفته/ ماه/ فصل ☐

۷ - در کدام گزینه ترتیب فصل های سال درست است؟

الف- پاییز/ زمستان/ بهار/ تابستان ☐ ب- بهار/ زمستان/ پاییز/ تابستان ☐

پ- بهار/ تابستان/ پاییز/ زمستان ☐ ت- زمستان/ بهار/ پاییز/ تابستان ☐

۸-ما چه شبهایی ماه را در آسمان کامل می‌بینیم؟

الف- اول ماه ☐ ب- آخر ماه ☐

پ- نیمه ماه ☐ ت- همیشه ☐

۹- ما چه شبهایی ماه را در آسمان به صورت هلال می‌بینیم؟

الف- اول ماه ☐ ب- آخر ماه ☐

پ- نیمه ماه ☐ ت- همیشه ☐

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

۱۰-به حرکت یکبار زمین به دور خورشید چه می‌گوییم؟

الف- یکسال ☐ ب- یک روز ☐

پ- یک ماه ☐ ت- یک فصل ☐

۱۱-شکل زیر چه حالتی را نشان می دهد؟

الف- ماه گرفتگی ☐ پ- ماه گرفتگی و خورشید گرفتگی ☐

ب- خورشیدگرفتگی ☐ ت- هیچکدام ☐

۱۲- چه زمانی ماه گرفتگی روی می‌دهد؟

الف- هنگامی که سایه ماه روی خورشید می‌افتد. ☐ ب- هنگامی که سایه زمین روی خورشید می‌افتد. ☐

پ- هنگامی که سایه زمین بر ماه می‌افتد. ☐ ت- هنگامی که سایه ماه بر زمین می‌افتد. ☐

۱۳-شکل زیر چه حالتی را نشان می دهد؟

الف- ماه گرفتگی پ- ماه گرفتگی و خورشید گرفتگی ☐

ب- خورشیدگرفتگی ☐ ت- هیچکدام ☐

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

۱۴- شکل زیر چه حالتی را نشان می دهد؟

الف- ماه گرفتگی
ب- خورشیدگرفتگی
پ- ماه گرفتگی و خورشید گرفتگی
ت- هیچکدام

۱۵- چه زمانی خورشید گرفتگی اتفاق می‌افتد؟

الف- هنگامی که سایه ماه روی خورشید می‌افتد.
ب- هنگامی که سایه ماه روی زمین می‌افتد.
پ- هنگامی که سایه زمین بر ماه می‌افتد.
ت- هنگامی که سایه خورشید بر زمین می‌افتد.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-11-06]